

ევროკავშირი და საქართველო: ერთად COVID-19 წინააღმდეგ

ლარისა თაკალანძე

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
პროფესორი,
<https://orcid.org/0000-0003-1126-6464>
E-mail: speaker@sou.edu.ge

აპოლონ არდაშელია

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ბიზნესის ადმინისტრირების სადოქტორო
პროგრამის სტუდენტი
E-mail: iardashelia@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2024.04.04>

აბსტრაქტი

პანდემიით გამოწვეულმა სიტუაციამ უკიდურესად გაამწვავა თანამედროვე საზოგადოებაში ისედაც არსებული მრავალი სოციალური, ეკონომიკური და ეკოლოგიური პრობლემა. შექმნილ ძნელად პროგნოზირებად ვითარებაში (ინფიცირებულთა სწრაფად მზარდი რაოდენობა, მოსახლეობის ჯანმრთელობის გაუარესება, სიკვდილიანობის მატება) პანდემია უდიდესი გამოწვევა აღმოჩნდა არა მარტო მსოფლიო ჯანდაცვის სისტემისთვის, არამედ მან დიდი ზარალი მიაყენა გლობალურ ეკონომიკას (ექსპერტების აზრით, მისმა ვარდნამ 4% შეადგინა). ცხადია, საქართველოც პირისპირ აღმოჩნდა უპრეცედენტო გამოწვევის წინაშე და იძულებული გახდა მთელი რიგი არატიპიური ამოცანა გადაეჭრა.

პანდემიით გამოწვეულ სირთულეებთან ბრძოლა მოითხოვდა მნიშვნელოვან ფინანსურ რესურსს, რაც განსაკუთრებულ გამოწვევას წარმოადგენდა საქართველოს ეკონომიკური შესაძლებლობის მქონე ქვეყნისთვის. კერძოდ, პანდემიის შედეგების შემსუბუქების მიზნით, აუცილებელი გახდა ვირუსის შემაკავებელი ღონისძიებების განხორციელება და დამატებითი სამედიცინო რესურსის მობილიზება, მოქალაქეების სოციალური მხარდაჭერა, ბიზნესის გადარჩენა და ეკონომიკის ხელშეწყობა. 2020 წელს პანდემიის მიერ მიყენებული ზიანის შემსუბუქების მიზნით, საქართველოს ხელისუფლების მიერ შემუშავდა ანტიკრიზისული გეგმა, ამასთან, ამ გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებების დაფინანსების მიზნით, სახელმწიფო ბიუჯეტში განხორციელდა ცვლილებები. 2020 წლის ანტიკრიზისული ბიუჯეტით დაიგეგმა დამატებით 5.6 მლრდ ლარის მობილიზება, ხოლო უშუალოდ პანდემიასთან საბრძოლველად გასატარებელი ღონისძიებებისათვის განისაზღვრა 3.4 მლრდ ლარი. ნაშრომში განხილულია ევროკავშირის მიერ კორონავირუსის COVID-19 პანდემიის პერიოდში საქართველოსთვის გაწეული მხარდაჭერა სოციალურ-ეკონომიკურ სფეროში.

საკვანძო სიტყვები: საქართველო, ევროკავშირი, კორონავირუსის (COVID-19) პანდემია, მხარდაჭერა

EUROPEAN UNION AND GEORGIA: TOGETHER AGAINST COVID-19

Larisa Takalandze,

Sokhumi State University, Professor,
<https://orcid.org/0000-0003-1126-6464>
E-mail: speaker@sou.edu.ge

Apolon Ardashelia,

PhD Student at Sokhumi
State University
E-mail: iardashelia@gmail.com

ABSTRACT

The situation caused by the pandemic has greatly aggravated many social, economic and environmental problems already existing in modern society. In the difficult-to-predict situation created (rapidly increasing number of infected people, deterioration of population health, increase in mortality), the pandemic turned out to be a great challenge not only for the world health system, but also caused great damage to the global economy (according to experts, its decline amounted to 4%). Obviously, Georgia faced an unprecedented challenge and had to solve a number of atypical tasks.

Fighting the difficulties caused by the pandemic required significant financial resources, which was a special challenge for the country with the economic potential of Georgia. In particular, in order to mitigate the consequences of the pandemic, it was necessary to implement measures to contain the virus and mobilize additional medical resources, social support of citizens, save businesses and promote the economy. In order to alleviate the damage caused by the pandemic in 2020, the Georgian authorities developed an anti-crisis plan, and in order to finance the measures provided for in this plan, changes were made in the state budget. In the 2020 anti-crisis budget, an additional 5.6 billion GEL was planned to be mobilized, and 3.4 billion GEL was determined for measures to be taken directly to fight the pandemic. The paper discusses the support provided by the European Union to Georgia in the socio-economic field during the coronavirus COVID-19 pandemic.

Key words: Georgia, European Union, Coronavirus (COVID-19) Pandemic, Support.

შესავალი

2014 წლის ივნისში ევროკავშირმა და საქართველომ ხელი მოაწერეს ასოცირების შესახებ შეთანხმებას (AA), რომელიც ძალაში 2016 წლის 1 ივლისს შევიდა. ამ შეთანხმებამ, ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმებასთან (DCFTA) ერთად, საფუძველი ჩაუყარა საქართველოს ევროკავშირთან პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ინტეგრაციას.

დღეს ევროკავშირი საქართველოს მთავარი სავაჭრო პარტნიორია. DCFTA აღმავებს საქართველოს ეკონომიკურ კავშირებს ევროკავშირთან და მოიცავს ისეთ საკითხებს, როგორიცაა სახელმწიფო შესყიდვები, საერთო საბაჟო წესები, სურსათის ტექნიკური და სანიტარული სტანდარტები, ინტელექტუალური საკუთრების საკითხები და კონკურენციის წესები. ევროკავშირი ხელს უწყობს მთავრობას ქვეყნის საექსპორტო პოტენციალის გაზრდასა და კონკურენტუნარიანობის მხარდაჭერაში ხარისხის მართვის სისტემების და ხარისხის ინფრასტრუქტურის სისტემების ჩამოყალიბების გზით, რითაც სტანდარტებთან შესაბამისობას უზრუნველყოფს.

ნაშრომის მიზანია ევროკავშირის მიერ საქართველოსთვის გაწეული მხარდაჭერის გამოკვლევა უპრეცედენტო კრიზისის დროს - კორონავირუსის COVID-19 პანდემიის პერიოდში.

ძირითადი ტექსტი

ევროკომისიამ კორონავირუსის პანდემიით გამოწვეული სოციალურ-ეკონომიკური შედეგების შემსუბუქების მიზნით ევროკავშირის გაფართოების კანდიდატი და სამეზობლო ათი პარტნიორი ქვეყნის მხარდასაჭერად 3 მლრდ ევროს ოდენობის მაკროფინანსური დახმარების პაკეტი გამოყო. ამას დაემატა ევროპის გუნდის „Team Europe“ მიერ შემუშავებული სტრატეგია, რომელიც კორონავირუსის პანდემიის დაძლევაში პარტნიორი ქვეყნების ძალისხმევის მხარდასაჭერად ევროკავშირის მიზნობრივ რეაგირებას წარმოადგენს. დაფინანსების საჭიროებების წინასწარი შეფასების შემდეგ, ევროკავშირმა მაკროფინანსური დახმარების თანხებიდან საქართველოსთვის 150 მლნ ევრო გამოყო.

საქართველოში ევროკავშირის მხარდაჭერა განხორციელდა ჯანმრთელობის დაცვისა და სოციალურ-ეკონომიკურ სფეროებში; **ჯანმრთელობის დაცვის** მიმართულებით მხარდაჭერა მოიცავდა სამედიცინო აღჭურვილობის დაახლოებით 2 მლნ ერთეულს, მათ შორის სასუნთქ აპარატებს, სამედიცინო პირბადეებს და სპეციალურ ტანსაცმელს საქართველოს ლაბორატორიებისა და სამედიცინო დაწესებულებებისთვის, აგრეთვე ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციასთან (ჯანმო) თანამშრომლობით სამედიცინო სფეროს წარმომადგენლებისათვის ტრენინგების ჩატარებას და წვდომას COVID-19-ის შესახებ არსებულ რეგიონულ ინფორმაციაზე.

საქართველოს მცირე და საშუალო საწარმოთა მხარდაჭერის მეშვეობით ევროკავშირი მჭიდროდ თანამშრომლობდა საერთაშორისო საფინანსო ინსტი-

ტუტებთან და ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების შესაბამის ფინანსურ ინსტიტუტებთან:

- დაახლოებით 70 მლნ ევრო გამოიყო გრანტების სახით, რათა ქართულ ბიზნესს და თვითდასაქმებულებს გაადვილებოდა ადგილობრივი ვალუტის საკრედიტო ხაზებსა და გრანტებზე წვდომა, კრიზისის შემდეგ თავიანთი ბიზნესის სტიმულირებისა და აღდგენის ხელშესაწყობად. თანხების მონოდება მოხდა 2020 წლის განმავლობაში ფინანსური პარტნიორების მეშვეობით;

- 20 მლნ-დე ევრო მიზნობრივი საგრანტო დაფინანსება მიმართული იქნა ადგილობრივი ბიზნესის, ფერმერებისა და კერძო პირების დასახმარებლად;

- მიკროდონეზე, ევროკავშირის პროექტები იურიდიულ კონსულტაციას აწარმოებდნენ მცირე საწარმოებისთვის, რომლებიც ჩართული იყვნენ პანდემიის წინააღმდეგ ბრძოლაში.

გარდა ამისა, ევროკავშირმა მიმდინარე პროცესში ჩართო მდგრადი განვითარების ევროპული ფონდი (EFSD).

აღსანიშნავია, რომ ევროკავშირი **COVAX** პლატფორმის ერთ-ერთი უდიდესი მხარდამჭერი იყო. COVAX უპრეცედენტო გლობალური კოლაბორაციაა, რომლის მიზანია COVID-19-ის საწინააღმდეგო ვაქცინების შემუშავების და წარმოების ხელშეწყობა და მათზე თანაბარი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა იყო. ევროკავშირის ევროპის გუნდი COVAX პლატფორმას 2.47 მლრდ ევროზე მეტით უჭერდა მხარს. ამ თანხიდან 1 მლრდ ევრო ევროკავშირის ბიუჯეტიდან იქნა გამოყოფილი. COVAX პლატფორმის ფარგლებში COVID-19-ის საწინააღმდეგო პირველი ვაქცინები საქართველომ - ისევე, როგორც აზერბაიჯანმა, მოლდოვამ, სომხეთმა და უკრაინამ - COVAX-ის სადისტრიბუციო პარტნიორის, გაეროს ბავშვთა ფონდის საშუალებით მიიღო.

2021 წლის თებერვლის შემდეგ ევროკავშირმა და ჯანმოს ევროპის რეგიონულმა ოფისმა უდიდესი ერთობლივი ძალისხმევა გასწიეს აღმოსავლეთ პარტნიორობის ექვს ქვეყანაში COVID-19-ის საწინააღმდეგო ვაქცინების მიწოდების და ვაქცინაციის პროცესის მხარდასაჭერად. ეს იყო ევროკავშირის და ჯანმოს მიერ ევროპის რეგიონში განხორციელებული უდიდესი ერთობლივი აქცია. ვაქცინაციისთვის ქვეყნების მოსამზადებელი ამ ინიციატივის მთლიანმა ბიუჯეტმა სამი წლის განმავლობაში 40 მლნ ევრო შეადგინა. პროგრამის ფარგლებში ვაქცინაციის პროცესის ხელშესაწყობად ჩატარდა ტრენინგები, გაიცა რეკომენდაციები და ამოქმედდა ლოგისტიკური მხარდაჭერა. ამავე დახმარების ფარგლებში აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებს ვაქცინები COVAX-ისა და ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების ვაქცინების გაზიარების მექანიზმის საშუალებით მიეწოდათ.

სოციალური სფერო. COVID-19-ით გამოწვეული კრიზისის დროს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ადამიანები დამატებითი რისკების ქვეშ აღმოჩნდნენ. პანდემიის დროს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე (შშმ) ადამიანების უფლებების დაცვის უზრუნველსაყოფად გამოიწა არაერთი საერთაშორისო რეკომენდა-

ცია სხვადასხვა აქტორისთვის, მათ შორის ევროპის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ფორუმის (EDF) დოკუმენტი (ევროპის შპმ პირთა ფორუმის (EDF), დოკუმენტი იხ. <https://bit.ly/2zq6W5m>) [3].

კრიზისის დროს მოსახლეობის ყველაზე მონეწვლადი ჯგუფების, მათ შორის, შპმ პირების, აგრეთვე ოჯახური ძალადობის მსხვერპლების, ხანდაზმულების, ბავშვებისა და იძულებით გადაადგილებული პირების დასახმარებლად ევროკავშირმა საქართველოში რამდენიმე პროექტი განახორციელა. ასე, ევროკავშირის მხარდაჭერით, საქართველოში განხორციელდა სამი პროექტი, რომლითაც დახმარება გაენია მონეწვლად ჯგუფებს COVID-19-ით გამონეწვლადი კრიზისის პერიოდში შექმნილი პრობლემების დაძლევაში. პროექტები, რომლებსაც განახორციელებენ ევროკავშირის პარტნიორი ადგილობრივი საზოგადოებრივი ორგანიზაციები „ქალთა საინფორმაციო ცენტრი“, „კოალიცია დამოუკიდებელი ცხოვრებისათვის“ და იძულებით გადაადგილებულ ქალთა ასოციაცია „თანხმობა“, დაეხმარა ოჯახში ძალადობის მსხვერპლებს, იძულებით გადაადგილებულ პირებსა და შპმ პირებს საქართველოს მასშტაბით.

ეკონომიკის აღდგენა. 2009 წლიდან, ევროკავშირი მხარს უჭერს საქართველოში მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებას EU4Business პროგრამის მეშვეობით. ქვეყანაში მოქმედებს 50-მდე სხვადასხვა პროექტი, რომელთა საერთო ბიუჯეტი 320 მლნ ევროს აღემატება. ამ ძალისხმევის შედეგებია ის, რომ მხოლოდ 2019 წელს, საქართველოში 36 000-ზე მეტი მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერა განხორციელდა, რის შედეგადაც 30 000 ახალი სამუშაო ადგილი და 400 მლნ ევრომდე დამატებითი შემოსავალი შეიქმნა. აღსანიშნავია, რომ EU4Business იყო ევროკავშირის ერთ-ერთი მთავარი ინსტრუმენტი, რომელმაც ხელი შეუწყო COVID-19 პანდემიის კრიზისით დასუსტებული ეკონომიკის აღდგენას; სხვადასხვა პროგრამის ფარგლებში განხორციელდა მცირე და საშუალო ბიზნესის ფინანსური დახმარება, გამარტივდა შერჩევის კრიტერიუმები, გაიცა 200 მლნ ლარზე მეტი ბიზნესებისთვის სესხებზე წვდომის ხელშეწყობისა და კონსულტაციების უზრუნველყოფის მიზნით. სესხები ხელმისაწვდომი იქნა ადგილობრივი ბანკებიდან ისეთი პარტნიორების დახმარებით, როგორიცაა ევროპის საინვესტიციო ბანკი (EIB), ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (EBRD) და გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკი (KfW); მობილიზებული იქნა 60 მლნ ლარზე მეტი ადგილობრივი მიზნობრივი გრანტი ქვეყნის მასშტაბით მიმდინარე ევროკავშირის პროექტების მეშვეობით, ეკონომიკური აქტივობის სტიმულირების მიზნით ისეთ სფეროებში, როგორიცაა სოფლის მეურნეობა, ტურიზმი, სოფლად ბიზნესის განვითარება და პროფესიული განათლება.

ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა (IDFI), ევროკავშირის (EU) მხარდაჭერით,

განახორციელა პროექტი „საგანგებო მდგომარეობის განმავლობაში და მას შემდეგ COVID-19 თან დაკავშირებული ხარჯების და ადამიანის უფლებების დაცვის მონიტორინგი“. საქართველოში პანდემიის წინააღმდეგ მიმართული მოქმედებების ეფექტურობის გაუმჯობესების მიზნით, ინიციატივის ფარგლებში განხორციელდა COVID-19-თან დაკავშირებული საჯარო ფინანსების, საჯარო შესყიდვების, მთავრობის ანტიკრიზისული გეგმის შესრულების, StopCov ფონდის ხარჯვისა და დონორთა დახმარების განაწილების მონიტორინგი. ეს დოკუმენტი წარმოადგენს პროექტის შემაჯამებელ ანგარიშს, რომელიც მიმოიხილავს, საქართველოს ხელისუფლების მიერ, პანდემიასთან ბრძოლის ფარგლებში განხორციელებული ანტიკრიზისული ღონისძიებების, მათი დაფინანსების წყაროების და განეული ხარჯების მონიტორინგის შედეგებს, ძირითად მიგნებებსა და გაცემულ რეკომენდაციებს.

დასკვნა

ამრიგად, ევროკავშირმა და ევროპის გუნდმა (Team Europe) COVID-19 პანდემიასთან ბრძოლაში საქართველოს დასახმარებლად უზრუნველყვეს დაახლოებით 1.5 მლრდ ლარის მობილიზება, ახალი სახსრების მოზიდვისა და არსებულის გადანაწილების გზით. ამ თანხის თითქმის 2/3 გრანტის სახითაა წარმოდგენილი, დანარჩენი კი შეღავათიანი სესხის სახით. ეს ევროკავშირის მიერ მსოფლიოს ნებისმიერი უცხო ქვეყნისთვის ერთ სულ მოსახლეზე განეული დახმარების ერთ-ერთი ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია, რაც უპრეცედენტო კრიზისის დროს ევროკავშირის მიერ საქართველოსთვის გამოხატულ მტკიცე სოლიდარობას ადასტურებს. თითქმის 1 მლრდ ლარის ოდენობის ევროკავშირის დახმარება განკუთვნილი იყო: საქართველოს მთავრობის მიერ COVID-19-ის კრიზისის დასაძლევად მიმართული ძალისხმევის გასაძლიერებლად და ასევე მოიცავდა ანტიკრიზისულ ეკონომიკურ გეგმას და რეგიონული/სოფლის და სოფლის მეურნეობის განვითარების ახალ პროგრამებს ქვეყნის მაკროეკონომიკური მდგრადობის უზრუნველსაყოფად. ყოველივე ზემოთქმული COVID-19 პანდემიასთან დაკავშირებული კრიზისის დროს ევროკავშირის მიერ საქართველოსთვის როგორც მატერიალურ-ფინანსურ, ასევე ექსპერტულ მხარდაჭერას ადასტურებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

Larisa Takalandze, Corporate Social Responsibility in the European Union, Text-book, 2024 <https://zenodo.org/records/10775964>

ვებ-გვერდები:

<https://myrights.gov.ge/>;

<https://www.eeas.europa.eu/>;

<https://eu4georgia.eu>.